

خطبه اول

اعوذ بالله السميع العليم من الشيطان الرجيم بسم الله الرحمن الرحيم الحمد لله رب العالمين بارئ الخلائق اجمعين ثم الصلاة والسلام على سيدنا و نبينا و حبيبنا ابي القاسم المصطفى محمد و على آله الاطيبين الاطهرين و لا سيما بقية الله في الارضين. السلام عليك يا بنت ولي الله السلام عليك يا عمه ولى الله السلام عليك يا بنت موسى بن جعفر و رحمه الله و بركاته.

توصيه به تقوا

اعوذ بالله من الشيطان الرجيم بسم الله الرحمن الرحيم «يا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَ لْتَنْظُرْ نَفْسٌ مَا قَدَّمَتْ لِغَدٍ وَ اتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ» عِبَادَ اللَّهِ أُوصِيكُمْ وَ نَفْسِي بِتَقْوَى اللَّهِ وَ مِلَازِمَةِ أَمْرِهِ وَ مَجَانِبَةِ نَهْيِهِ وَ تَجَهُّزُوا لِلَّهِ فَقَدْ نُودِيَ فِيكُمْ بِالرَّحِيلِ^۱ وَ تَزَوَّدُوا فَإِنَّ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوَى^۲

همه شما نمازگزاران گرامی، برادران و خواهران ارجمند و خودم را به پارسایی، پرهیزگاری، دوری از هواهای نفس و پیروی از فرمان‌های خدا و مبارزه با شیاطین درون و برون و ذکر و یاد مرگ در همه شئون فردی و اجتماعی توصیه و سفارش می‌کنم. امیدواریم خداوند همه ما را از بندگان شایسته، موفق و صاحب تقوا و پارسا مقرر بفرماید و دروازه‌های حکمت و شریعت را به روی ما بگشاید.

یادآوری مباحث پیشین

بحث در خطبه‌های قبل ما پیرامون تربیت فرزندان، نوجوانان و جوانان در فضای خانواده بود. بعد از آنکه مباحث روابط میان همسران را بررسی کردیم به وظایف پدر و مادر در قبال فرزندان پرداختیم. اهمیت مسئله مقدمه مباحث

۱- سوره حشر، آیه ۱۸.

۲- سید رضی، نهج البلاغه (صبحی صالح)، خطبه ۲۰۴، ص ۳۲۱.

۳- سوره بقره، آیه ۱۹۷.

ما بود. آیه شریفه و قایه «یا ایُّهَا الَّذِینَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَکُمْ وَ أَهْلِکُمْ نَاراً وَقُودُهَا النَّاسُ وَ الْحِجَارَةُ عَلَیْهَا مَلَائِکَةٌ غِلَظٌ شِدَادٌ لَا یَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَ یَفْعَلُونَ مَا یُؤْمَرُونَ»^۴ را ملاحظه فرمودید. آیه بسیار مهمی که در مسائل تربیت خانوادگی مورد توجه قرار گرفته است و تأکیدی که آیه بر آن رسالت خانوادگی داشت در خطبه‌های قبل ملاحظه کردید.

از میان انبوه اخبار و احادیث و روایات به دو نمونه مهم در مباحث پیشین اشاره رفت. نمونه اول فرمایش و سخن بلند و والای امیر المومنین (سلام الله علیه) در وصیت خود به امام حسن (سلام الله علیه) بود که در فرازهای متعدد اهمیت رسالت خانواده در قبال فرزند را بیان فرمودند.^۵ نمونه دیگر هم رساله حقوق امام سجاد (سلام الله علیه) که یک منشور زندگی ایمانی و اخلاقی است در بخش خانواده را ملاحظه فرمودید.^۶ در این قسمت هم امام سجاد (سلام الله علیه) با بیان بلند و زیبا مسئولیت والدین در قبال فرزندان را تبیین فرمودند. این سه نمونه آیه و روایی بود که اصل وظیفه مندی والدین در قبال فرزندان را نشان می‌داد.

وجود نقشه راه اسلام در روابط والدین با فرزندان

این آیات و انبوهی از آیات و روایاتی که به فضل خدا در خطبه‌های بعد مورد بحث قرار خواهیم داد همگی نشان می‌دهد که اسلام آن رابطه عاطفی و طبیعی که میان پدر و مادر و فرزندانشان هست را تبدیل به یک رابطه عمیق مسئولیت، رسالت، تکلیف و وظیفه کرده است. صرف این رابطه عاطفی کافی نیست والدین باید احساس یک رسالت بسیار سنگین کنند. برخی گمان می‌کنند که صرف رسیدگی‌های مادی و توجهات عادی معمولی در ارتباط آن‌ها با فرزندان کافی است اما نگاه اسلام ضمن آنکه تأکید بر تقویت این رابطه محبت‌آمیز و عاطفی دارد اما می‌گوید در ارتباط شما با فرزندان یک نقشه راه وجود دارد. یک منظومه‌ای از تکالیف و وظایف بر دوش والدین قرار دارد تا

^۴ - سوره تحریم، آیه ۶

^۵ - سید رضی، نهج البلاغه (صبحی صالح)، ص ۳۹۱: «مِنَ الْوَالِدِ الْفَقَانِ الْمُفَرِّقِ لِلزَّمَانِ الْمُدَبِّرِ الْعُمَرِ الْمُسْتَسْلِمِ [لِلدَّهْرِ الدَّامِ] لِلدُّنْيَا السَّاكِنِ مَسَاكِنِ الْمَوْتَى وَ الظَّاعِنِ عَنْهَا عَدَا إِلَى الْمَوْلُودِ الْمُؤَمَّلِ مَا لَا یُدْرِكُ السَّالِکِ سَبِیلَ مَنْ قَدْ هَلَکَ غَرَضِ الْأَسْقَامِ وَ زَهْبَةِ الْأَيَّامِ وَ رَمِيَةِ الْمَصَائِبِ وَ عَبْدِ الدُّنْيَا وَ تَاجِرِ الْغُرُورِ وَ غَرِيمِ الْمَنَائِيَا وَ أَسِيرِ الْمَوْتِ وَ خَلِيفِ الْهُمُومِ وَ قَرِينِ الْأَحْزَانِ وَ نُصْبِ الْأَهْقَاتِ وَ صَرِيحِ الشَّهَوَاتِ وَ خَلِيفَةِ الْأَمْوَاتِ»

^۶ - حسن بن علی بن شعبه حرانی، تحف العقول، ص ۲۶۳

آنجا که اگر از زیر بار این مسئولیت بیرون رفتند تبعات این گریز، در دنیا و آخرت آن‌ها را خواهد گرفت. اولین و مهم‌ترین رسالتی که والدین در قبال فرزندان دارند رسیدگی کامل و توجه به همه ابعاد شخصیت فرزند هست. این رسالت سنگین چیزی است که در فقه، اخلاق و نگاه بلند اسلام وجود دارد. اسلام هم‌زمان با اینکه مجموعه خانواده را یک منظومه عاطفی و سرشار از محبت و لطف و صفا می‌پسندد در عین حال یک مجموعه‌ای از وظایف و تکالیف را هم مشخص کرده است که این تکالیف و وظایف به گونه‌ای در کتب اخلاقی و برخی در مواردی از فقه آمده است. البته جای کار بیشتر در منظومه فقه ما باید باز کند و مورد توجه قرار بگیرد. تا اینجا اصل اهمیت این رسالت و مسئولیت سنگین پدران و مادران در قبال فرزندان را در قالب این سه متن قرآنی و حدیثی ملاحظه کردید.

مسئولیت همگانی در قبال نسل نو

البته قصه خیلی فراتر از این است. مسئولیتی که والدین در قبال فرزندان دارند مسئولیت مؤکد و مضاعف است؛ چرا که در قبال نسل نو، نوجوان و جوان همه جامعه مسئول هستند. همه مردم در قبال نسل آینده دارای مسئولیت و رسالت هستند. نهادهای مهمی مثل آموزش و پرورش، دانشگاه، حوزه‌های علمیه و عموم مردم در قبال نسل آینده مسئولیت دارند. منتها مسئولیت پدر و مادر مضاعف و مؤکد است و گرنه این مسئولیت عامی است و همه ما در همه زوایا و ابعاد باید احساس مسئولیت کنیم. هیچ کس نمی‌تواند از زیر بار این مسئولیت بزرگ اخلاقی و تربیتی در قبال نسل آینده شانه خالی کند. اگر پدر و مادر به وظایف خود قیام نکردند و نسبت به آینده اخلاقی، معنوی، علمی و اجتماعی فرزندان شان کاهلی کردند باید پاسخگویی این کم‌کاری باشند. آموزش و پرورش و عموم جامعه و همه نهادهای علمی و فرهنگی مسئولیت بزرگی دارند و اگر در این مسیر سستی کنند دچار خسارت‌های گاه جبران‌ناپذیری در حال و آینده خواهند بود.

رسالت تربیت نسل نو، جوان و نوجوان هم برای حکومت، هم برای پدر و مادر و خانواده، هم برای نهادهای فرهنگی و علمی و هم برای عموم جامعه است.

بنابراین هم‌زمان با اینکه بر رسالت والدین در قبال فرزندان شان آن همه تأکید می‌شود و آن قدر آیات و روایات و ادله گوناگون آن را مورد عنایت قرار داده‌اند تا ما را متوجه آن رسالت سنگین کند؛ هم‌زمان باید بدانیم که این مسئولیت

منحصر در پدر و مادر نیست و این رسالت تربیتی از آن آموزش و پرورش و نهادهای علمی، فرهنگی و حوزوی هم هست. همچنانکه بر دوش حکومت و دولت و نظام هم قرار دارد و این مسئولیت یک رسالت عامی است که عموم جامعه هم به‌عنوان یک واجب و در مراتبی مستحب کفایی بر دوش دارند. همین‌جا باید این نکته را توجه داشت که گاهی رسالت‌های تربیتی الزامی است. یک حدی از آن در تربیت اخلاقی، اعتقادی، اجتماعی و در ابعاد مختلف الزام و تکالیف شرعی الزامی فقهی دارد. البته در سطوحی هم تکالیف ترجیحی و مستحبی است که باید توجه کرد.

لزوم توجه به نیازهای روحی و اخلاقی فرزندان

آنچه که مهم است این است که دختر و پسر جوانی که در آغاز زندگی قرار می‌گیرند و تازه تشکیل کانون خانواده می‌دهند باید به این نکته توجه کنند که آن‌ها مدیران آینده خانواده هستند، آن‌ها سازندگان نسل آینده هستند و مسئولیت سنگین بر دوش آن‌ها است و به همان میزانکه زن و مرد تازه ازدواج کرده به فکر شغل، خانه و آینده زندگی خودشان هستند بیش از آن باید به فکر فرزندانشان باشند و نسبت به فرزندان به همان اندازه که در فکر و اندیشه نفقه و خرج مسکن و زندگی فرزند هستند بیش از آن باید در اندیشه روح، جان، اخلاق و تربیت او باشند. مع الاسف گاهی در فضاهای خانوادگی شاهد هستیم که پدر و مادر در تنظیم روابط خانوادگی یا اصلاً به فکر فرزندان نیستند یا اگر هستند این فکر فقط در محدوده تنظیم زندگی مادی و ظاهری فرزندان تنظیم شده است و در فکر ابعاد عمیق روحی و شخصیتی آن‌ها نیستند.

سهیم بودن والدین در ثواب و عقاب فرزندان

آیه شریفه می‌فرماید: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ عَلَيْهَا مَلَائِكَةٌ غِلَاظٌ شِدَادٌ لَا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ»^۷ شما وظیفه دارید ساختمان و سبکی بریزید، خانه را به‌گونه‌ای تنظیم کنید و در سخن و رفتار و سبک زندگی خود به‌گونه‌ای عمل کنید که از درون آن خانه فرزندان پاک و شایسته

^۷ - سوره تحریم، آیه ۶

بیرون بیایند. اگر ما به این وظیفه قیام نکنیم همه خطاهای آنها پای ما هم نوشته خواهد شد و اگر درست اقدام کنیم تا وقتی که فرزندان، انسان‌های سالم، پاک، خدوم و درست در جامعه هستند پدر و مادر در ثواب همه آنها شریک هستند که در خطبه‌های پیشین مفصل در مورد آن توضیح داده شد. این ساختمان جامعه هنگامی استوار خواهد شد که این رسالت تربیت خانوادگی به دقت و کمال مورد توجه قرار بگیرد.

امیدواریم خداوند همه ما را به انجام وظایف و رسالت‌های خانوادگی و تربیت نسل رشید و آگاه و معنوی آینده موفق و مؤید بدارد. به فضل الهی در خطبه‌های بعد ما وارد بیان یک‌به‌یک از اصول و قواعدی که باید در خانواده برای تربیت فرزندان مورد توجه قرار گیرد خواهیم شد به برکت صلواتی بر محمد و آل محمد

اعوذ بالله من الشیطان الرجیم بسم الله الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكُوثَرَ فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَأَنْحَرْ إِنَّ شَانِئَكَ هُوَ الْأَبْتَرُ^۸

^۸ - سوره کوثر

خطبه دوم

بسم الله الرحمن الرحيم الحمد لله نحمده على ما كان و نستعينه من امرنا على ما يكون و نؤمن به و نتوكل عليه و نستغفره و نستهديه و نعوذ به من شرور انفسنا و سيئات اعمالنا و نصلی و نسلم على سيدنا و نبينا ابي القاسم المصطفى محمد و على مولانا علي بن ابيطالب و على الصديقة الطاهرة فاطمة الزهراء و على الحسن و الحسين سيدى شباب اهل الجنة و على أئمة المسلمين على بن الحسين و محمد بن علي و جعفر بن محمد و موسى بن جعفر و على بن موسى و محمد بن علي و على بن محمد و الحسن بن علي و الخلف القائم المنتظر حججك على عبادك و أمنائك فى بلادك ساسة العباد و اركان البلاد و ابواب الايمان و أمناء الرحمن و سلالة النبيين و صفوة المرسلين و عتره خيرة رب العالمين صلواتك عليهم اجمعين. السلام عليك يا بنت ولى الله السلام عليك يا اخت ولى الله السلام عليك يا عمه ولى الله السلام عليك يا بنت موسى بن جعفر و رحمه الله و بركاته.

توصيه به تقوا

اعوذ بالله من الشيطان الرجيم بسم الله الرحمن الرحيم «يا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا* يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ»^٩ بسم الله الرحمن الرحيم «يا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَلْتَنْظُرْ نَفْسٌ مَّا قَدَّمَتْ لِغَدٍ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ»^{١٠} عِبَادَ اللَّهِ أُوصِيكُمْ وَ نَفْسِي بِتَقْوَى اللَّهِ وَ مِلَازِمَةِ أَمْرِهِ وَ مَجَانِبَةِ نَهْيِهِ وَ تَجَهُّزُوا رَحِمَكُمُ اللَّهُ فَقَدْ نُودِيَ فِيكُمْ بِالرَّحِيلِ^{١١} وَ تَرَوُّدُوا فَإِنَّ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوَى^{١٢}

^٩ - سورة احزاب، آیه ۷۰-۷۱

^{١٠} - سورة حشر، آیه ۱۸.

^{١١} - سيد رضی، نهج البلاغه (صبحی صالح)، خطبه ۲۰۴، ص ۳۲۱

^{١٢} - سورة بقره، آیه ۱۹۷.

همه شما خواهران و برادران نمازگزار و شنوندگان ارجمند و خودم را به تقوای الهی در همه ساحت‌های زندگی سفارش و دعوت می‌کنم. خداوند در آیه هفتاد سوره احزاب می‌فرماید: مومنان گامی به پیش بردارید و از ایمان به سمت درجات عالی تقوا پرکشید و سخن درست بگویید اگر شما تقوا را پیشه کردید و این تقوا در سخن و کلام شما تجلی پیدا کرد عمل‌های شما همه سالم و پاک خواهد شد و گناهان شما بخشوده خواهد شد. راه سعادت ما از تقوا و ترس الهی و سخن درست و صحیح عبور می‌کند. همه ما تلاش کنیم تا تقوای خدا، سخن خوب و خشیت الهی انشاء الله بر دل‌های ما سایه افکند.

مناسبت‌ها

مناسبت‌ها و موضوعاتی را به اختصار عرض می‌کنم:

۱. تسلیت به مناسبت حادثه جان‌گداز تروریستی در سیستان و بلوچستان

عرض ادب و سلام به شهیدان سرافراز اسلام و انقلاب، دفاع مقدس و مدافعان حرم و شهدای بین‌الملل اسلامی به‌ویژه شهیدان عزیزی که در حادثه اخیر جان‌گداز تروریستی در سیستان انجام شد. به ارواح بلند این شهیدان و این شهیدان جدیدمان درود می‌فرستیم و تقدیم می‌کنیم به ساحت همه این شهیدان و امام شهدا و همه بزرگان و سلف صالحی که بر گردن ما حق دارند صلواتی بر محمد و آل محمد.

۲. قدردانی به خاطر حضور حماسی ملت در راهپیمایی ۲۲ بهمن

همه ما باید سر بر آستان خداوند بساییم به خاطر نعمت‌های بی‌کران او و بزرگ‌ترین نعمتی که در روز ۲۲ بهمن در چهلمین سالگرد شکوهمند انقلاب اسلامی به شما ملت بزرگ عنایت فرمود. باید از شما ملت بزرگ، بصیر و آگاه سپاسگذار بود. شما ملتی که چهل سال از آن همه عقبات و گردنه‌ها عبور کردید، همه سختی‌ها را به جان خریدید، این خیل عظیم شهیدان را تقدیم اسلام و انقلاب اسلامی کردید، سالها دشمن از هر سو به سمت شما حمله‌ور شد، از هر جهت شما را مورد تهدید و تهاجم قرار داد، نسل بزرگ جوان شما در معرض آن همه توطئه قرار گرفتند،

تحریم‌ها، جنگ، سختی‌ها، گرانی‌ها و مشکلات همه را به وجود آوردند تا این ملت بزرگ را از راه خدا و اسلام و از آرمان انقلاب اسلامی و شهیدان جدا کنند.

اما درود خدا بر شما ملت بزرگ، بر شما نسل نو و جوان و همه عزیزانی که در سراسر ایران در همه شهرها و روستاها یکبار دیگر با اسلام، با رسول خدا و با آرمان‌های بلند شهیدان بیعت کردید. این اوج آگاهی شما ملت بود. دشمنان باور نمی‌کردند، دوستان در ایران و جهان حیرت‌زده شدند.

آن همه تبلیغ شده بود، تحریم، گرانی، مشکلات، سختی‌ها، دشواری‌ها، هجمه تبلیغاتی گسترده در فضای مجازی و رسانه‌های جهانی همه آمده بودند تا بگویند سال ۹۷ سال یأس و ناامیدی ملت ایران است، تا بگویند سال ۹۷ سال عقب رفتن از آرمان‌های الهی است، تا بگویند نسل جوان از همراهی انقلاب اسلامی بازمانده است، تا دشمنان را شاد کنند و دوستان را ناراحت و غمگین سازند. همه سپاه شیطان و اهریمن آمده بود اما شما ملت اوج آگاهی خود را نشان دادید.

چند نکته در اینجا اهمیت دارد:

۱-۲. زنده و پویا بودن انقلاب و آرمان‌های الهی

اولا این راهپیمایی باشکوه، کم نظیر، ایمانی، اسلامی و انقلابی شما جوانان و ملت رشید نشان داد که انقلاب زنده است، آرمان‌های الهی سرزنده به پیش می‌رود و شگفتی بزرگی در عالم شما خلق کردید. شما ملت در نقطه‌های عطف و حساس شگفتی‌آفرین بوده اید. امسال گام بزرگ انقلاب اسلامی را پشت سر گذاشتید و در آغاز گام دوم قرار گرفتید.

آقای ترامپ وعده‌ها داد، اروپایی‌ها سخنان دیگری گفتند، عهدشکن‌ها آمدند، افراد ساده لوح و سست عقب نشستند و این همه سختی برای ملت ما به وجود آمد اما شما در برابر همه اینها ایستادید. درود و رحمت خدا بر شما

ملت بزرگ! شما نشان دادید انقلاب اسلامی زنده و آرمان‌های الهی همچنان پویا است. این کار بزرگی بود که شما انجام دادید.

۲-۲. رسالت سنگین دولتمردان و مسئولان در قبال این ملت رشید

از امروز و در آغاز دومین گام انقلاب و بعد از یک چهل سال بزرگ تمام ما مسئولان و نهادهای علمی، اجتماعی، خدماتی، قوای سه گانه و همه کسانی که خدمتی را ملت به آن‌ها سپرده است رسالتی سنگین‌تر دارند. وظیفه آن‌ها در منشور و بیان رهبر معظم انقلاب تصویر شده است. وظیفه ما و مسئولان وظیفه دشوارتری است. رسالت ما رسالت خطیرتری است. مسئولان باید بدانند تکیه بر این نیروی لایزال ملت الهی داده‌اند. این ملت بزرگ است. کمر همت را ببندید، شیوه‌های انقلابی را برگزینید، راه‌های جهادی را انتخاب کنید و مشکلات را از جلوی پای ملت بردارید.

کار کرده اید شکر الله مساعیکم اما کافی نیست این ملت شایسته تحسین و تکریم و خدمت روزافزون‌تر است. در عرصه‌های خارج و بین‌الملل و در عرصه داخل و اقتصاد محکم‌تر، جهادی‌تر و قاطع‌تر حرکت کنید. این ملت شایسته این نیست که با این هجوم گرانی‌ها مواجه شود. برای گوشت و مواد اولیه غذایی خود دچار این تنگنا و سختی‌ها باشد. سختی‌های تحریم معلوم است اما حرکت جهادی و حرکت انقلابی شما باید راحتی را برای این مردم به ارمغان بیاورد.

این مردم صبور هستند. این مردم روز ۲۲ بهمن معادلات بزرگ جهانی را تشخیص دادند، همه این محاسبات داخلی و سختی‌ها را کنار گذاشتند و به یک ارمان بلند و اقتدار انقلاب اسلامی اندیشیدند. امروز وقت آن است که بیش از گذشته پای کار باشیم.

۳-۲. پیام ماندگاری انقلاب اسلامی به بدخواهان نظام

سومین سخن این راهپیمایی پرشکوه و پر عظمت به سردمداران آمریکا، ترامپ، تتانیا هو، اروپا و سایر وابستگان آنها در داخل و خارج است. آن پیام این است که انقلاب اسلامی ماندگار است. انقلاب اسلامی ریشه در اعماق فطرت این مردم و جوانان عزیز دارد. ندیدید نسل جدید جوان ما چقدر پرشکوه در تهران و قم و در سراسر ایران پای آرمان‌های انقلاب اسلامی آمدند و خود را باشکوه و با عظمت نشان دادند. شما دشمنان این ملت یا باید درس بگیرید و از عهدشکنی به عقب برگردید تا بشود با شما صحبت کرد. اما اگر این راه را ادامه دهید به فضل الهی سر شما به سنگهای سخت خواهد خورد. (تکبیر)

۳. منشور ابلاغی گام دوم انقلاب اسلامی

در آغاز گام دوم انقلاب اسلامی و پس از چهل سال مجاهدت، مقاومت و پس از چهل سال ایستادگی در برابر دشمن و کسب آن همه توفیقات چشم‌گیر، مقام معظم رهبری بیان جامع و منشور گام دوم را صادر فرمودند. انتظار از ما به‌عنوان قم، از ما به‌عنوان حوزه، از همه ما به‌عنوان ملت ایران، از دولت و مسئولان و به‌ویژه از جوانان عزیز آن است که این منشور و بیان راهبردی، حرکت آفرین و جامع را مدنظر و در دستور کار قرار دهیم.

الف) نکاتی در باب این منشور

در این بیان بسیار مهم که همه و خودم را دعوت به خواندن چندین باره آن و برنامه‌ریزی و توجه به آن در کارها و اقدامات می‌کنم نکات مهمی است که چند نکته را در اینجا عرض می‌کنم:

۱- بیان دستاوردهای نظام با وجود همه موانع

مقام معظم رهبری در این بیان به شیوه بسیار زیبا، جامع، گزیده و گویا توفیقات ملت ایران و دستاوردهای عظیم انقلاب اسلامی را برشمردند. این توفیقات در حالی است که ما با آن همه مانع‌های بزرگ مواجه بودیم.

۲- انقلاب اسلامی پرچمدار گفتمان تمدنی نوین جهانی

دوم آنکه ایشان در این پیام و بیان، گام دوم آغاز عصر نوین را با انقلاب اسلامی مورد تأکید قرار دادند. انقلاب اسلامی شما برخلاف انقلاب‌هایی که در دهه اول و دوم از پا درمیایند و منحرف می‌شوند همچنان روی پا ایستاده است و این انقلاب یک هدف بزرگ تمدنی را تعقیب می‌کند. این انقلاب شما و افتخار شما است که پرچم تمدن سازی اسلام را در عصر جدید به دوش گرفته اید و گام دوم باید با هدف تمدن سازی و برداشتن گامهای بلند شروع شود.

۳- تأکید بر فرهنگ انقلابی و جهادی در همه عرصه‌ها

تأکید بلند رهبر معظم انقلاب بر فرهنگ انقلابی و جهادی در همه عرصه‌ها است.

اگر همت بلند مردم و مسئولان باشد این فرهنگ جهادی در اقتصاد هم می‌تواند معجزه بیافریند. اقتصاد مقاومتی برخاسته از این فرهنگ جهادی است.

این روح جهادی در روابط بین‌الملل می‌تواند عزت‌آفرین باشد. امروز دولت، مسئولان، دستگاه خارجی، مجمع تشخیص و دیگر مجامع این را بدانند که ما باید در قضایای مختلف روی مبانی خود تکیه کنیم. از عربده دشمنان و تهدید دشمن نترسیم. اگر می‌خواهیم سندی را امضا کنیم همه جوانب آن را بسنجیم. اگر می‌بینیم برای ملت و ایران و انقلاب و دوستان ما مخاطراتی ایجاد می‌کند محکم و قاطع باشیم و از هیچ چیزی نترسیم. این انتظاری است که ۲۲ بهمن ایجاد کرده است و ملت و دولت باید پای آرمان‌های اسلامی بایستیم.

دولتمردان، مسئولان و همه خادمان ملت در عرصه اقتصاد، فرهنگ، روابط خارجی، امضای اسناد و در همه برنامه‌ها قرص و محکم و قاطع باشید و مصالح و عزت خودتان را بسنجید و از هیچ چیز دیگری نهراسید. این هم نکته‌ای است که از این بیان استفاده می‌شود.

در این پیام آگاهی و بصیرت ملت و امید واقعی به آینده به بهترین شکل ارائه شده است.

ب) توصیه‌ها و محورهای راهبردی مهم در این منشور

توجه به هفت ۷ محوری که در این بیان به آن تأکید کردند که به صورت فشرده عرض می‌کنم:

۱. علم و پژوهش

محور علم و پژوهش، محور بزرگی است که باید قدم‌های بزرگ‌تری برداریم. ما در منطقه رشد روزافزونی در حوزه علم و دانش و تحقیق داشتیم اما هنوز کافی نیست. ما باید به مرزهای دانش در همه رشته‌ها برسیم و از آن مرزها عبور کنیم. این ملت می‌تواند.

همین طور در حوزه

۲. معنویت و اخلاق

۳. اقتصاد

۴. عدالت و مبارزه با فساد و تبعیض و ناروایی‌ها

۵. استقلال و آزادی که افتخار انقلاب اسلامی بود

۶. عزت ملی و مرزبندی با دشمن

ایشان در همین بیان گام دوم تأکید دارند که ما به غیر از امریکا و اسرائیل با دیگران گفتگو می‌کنیم. با حکمت و خرد سخن می‌گوییم اما موضع ما باید مقتدرانه باشد. اروپایی‌ها با کمال وقاحت و پری رویی چند ماه است که چند جور سخن می‌گویند یک گام به جلو برمی‌دارند و یک گام به عقب برمی‌دارند. گاهی چهره زیبایی نشان می‌دهند و گاهی به شکل روشن عهدشکنی می‌کنند. اینها چیزهایی است که وجود دارد باید خوبی‌های آن را با حکمت مورد توجه قرار دهیم و بهره بگیریم. در همین نشست ورشو حرفهای یاوه زیادی زده شد اما برخلاف طراحی آنها کسانی هم حرفهای حقی زدند که باید از اینها استفاده کنیم. اما مرزبندی با دشمن و شهامت و جسارت و جرات در تقابل با دشمن باید در نهادهای ما موج بزند. من در این بخش و پایان سخن هم عرض می‌کنم که ما هم به‌عنوان

قم و به‌عنوان حوزه و نهادهای حوزوی آمادگی خودمان را برای تحقق این محورهای اعلام می‌کنیم. نسل جوان ما در قم و ایران مخاطب اول رهبری معظم است و بارها ایشان همه چیز را به نسل جوان بازگردانده‌اند. در این بیان مهم ما هم به‌عنوان حوزه آمادگی خودمان را اعلام می‌کنیم و باید نهادهای حوزه، دانشگاه و آموزش و پرورش پای کار بیایند تا این محورهای بلند آینده کشور را بسازد.

۷. سبک زندگی

پیام به زبان عربی

اوصیکم و نفسی بتقوی الله فانها فريضة سداد و ذخيرة معاد و المهم عن مطبّق التقوى على جميع ساحات حياتنا الفردية و العائلية و الاجتماعية فاذا اسسنا على اسس التقوى و سوف ننجو و نفوز و اتحلّ ابى ساتنا على المستوى الاجتماعى و اذا عادت الامة الى التقوى فى الساحة الاجتماعية و السياسية و سوف تستعيد كرامتها و أستقل الفرصة و من مدينة القم المقدسة التى هى منار العلم و مشعل الهداية لكى اقدم الشكرى و أسمى آيات التقدير لشعب الايرانى المجاهد و المنازل الذى حيّر العالم بتواجده على ساحت مصيبة ذكرى انتصار الثورة الانقلابية الاسلامية المباركة بعد مرور اربعين سنة عليه برغم كل الدعايات و التشويهات و العويصات هذا الشعب الذى بفضل مصابرة و جهاده و كفاحه اصبح قدوة و اسوة للمقاومة و الاحرار العالم هذه المسيرة الكبرى بعد مرور اربعين سنة على انتصار الثورة الانقلابية الاسلامية تلقّن دروساً هامة للعالم و من اهمها حيوية الثورة الاسلامية و استمرارها على الاهداف و الاسس و منهج الراقية و الاستراتيجية المخططة فى كلام امامة الثورة الخمينى و الخامنه اى و هذه الاهداف و الخطوط الرئيسية تجسدت فى آخر بيانٍ للامام الخامنه اى المسمى ببيان الخطوة الثانية للثورة و أبدّ هنا ان اخص بالذكر و اقدم تحياتى و ثنائى و شكرى لشعوب العالم و شعوب العالم الاسلامية و خصوصا جبهة المقاومة لمساهمتهم فى ذكر انتصار الاسلامية فى انهاء العالم الاسلامى و غيرهم و اقامة المراسيم و الحفلات و آخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمين

دعا

اللهم ارزقنا توفيق الطاعة و بعد المعصية و صدق النيّة و عرفان الحرمة، اللهم انصر الاسلام و اهله و اخذل الكفر و اهله و أيد حماة الدّين، اللهم اغفر المومنين و المومنات و المسلمسن و المسلمات، الاحيا و الاموات. خدایا باران رحمتت را فرستادی با تمام وجود از تو شاکریم باز باران رحمتت را بر ما نازل بفرما، خدایا عزاداری‌ها و سوگواری ما را قبول بفرما، خدایا ما را به رسیدگی به مستمندان، همراهی با محرومان، عبادت، دعا و نیایش، زنده داشتن یاد خدا و رونق بخشیدن به مسجد توفیق روزافزون عنایت بفرما، اعمال ما را قبول بفرما، توبه، انابه و عبادات ما را مورد لطف و کرمت خود قرار بده، گناهان ما را ببخش، ما را از شر وساوس داخلی و بیرونی محافظت بفرما، آسیب‌ها را از جامعه ما دور بدار، نسل جوان ما را به اوج عزت، ایمان و افتخار برسان، همه مخاطرات را از کشور و امت اسلام دور بدار، شر دشمنان اسلام به‌ویژه اسرائیل غاصب را از سر همه مرتفع بفرما، شر تکفیری‌ها، داعشی‌ها و تروریست‌ها را به خودشان بازیگردان، ما را از همه خطرات مصون بدار، باران رحمت و برکاتت را بر ما نازل بفرما، مشکلات اقتصادی کشور را مرتفع بفرما، مسئولان ما را در انجام وظایف، خدمات صادقانه و الهی‌شان به مردم آشنا و موفق بدار، مریضان مدنظر و جانبازان را شفا کرامت بفرما، مسلمانان مظلوم بحرین، یمن، عراق، سوریه، میانمار و دیگر مسلمانان مظلوم در اقصا نقاط جهان را نجات کرامت بفرما، اموات و درگذشتگان ما، مراجع و علمای درگذشته، درگذشتگان از این جمع و تازه درگذشتگان را غریق بهار رحمتت بفرما، ارواح تابناک شهیدان، شهیدان اسلام و انقلاب اسلامی، شهیدان دفاع مقدس، شهیدان مدافع حرم و مقاومت و بین‌الملل اسلامی شهدای این جمع و امام شهدا را با اولیای خودت محشور بفرما. به مسئولان توفیق خدمت به مردم شریف عنایت بفرما، ما را از گناهان در همه ایام سال مصون بدار، توبه و انابه و عبادت ما را قبول بفرما، سلام ما را به امامان و مولایمان حضرت ولیعصر (عج) ابلاغ بفرما، در فرج او تعجیل بفرما.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ اللَّهُ الصَّمَدُ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ^{۱۳}